

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Maastricht, september '24

Perspectief voor het landelijk gebied

Het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied (PS, 24 mei 2024) en de hierbij behorende doelenboom vormen deze coalitieperiode het kompas voor onze inzet. Aan de doelenboom hebben wij de voorwaarde verbonden dat het realiseren van doelen haalbaar en betaalbaar moet zijn; wijzigingen zijn aan de orde als beleid van de nieuwe regering hiertoe aanleiding geeft.

Blijvende prioriteit is nodig voor de grote uitdagingen waar het landelijk gebied van Limburg voor staat. De in gang gezette transitie vraagt de komende jaren majeure inzet van middelen en instrumenten om de landbouw te verduurzamen en toekomstperspectief te bieden, de natuur en waterkwaliteit te verbeteren, stikstof- en broeikasgasemissies terug te dringen en verdroging en wateroverlast tegen te gaan. Die uitdaging is niet kleiner geworden nu wij weten dat het wetsvoorstel Transitiefonds wordt ingetrokken. Het regeringsakkoord geeft aanleiding om (via IPO) opnieuw met het Rijk in overleg te treden over onze rol in de transitie van het landelijk gebied, waarbij wij uiteraard uitvoering zullen blijven geven aan onze wettelijke taken. Tegelijkertijd worden wettelijke taken uitgebreid doordat de Europese Natuurherstelverordening voorjaar 2024 is aangenomen en de komende twee jaar een Nationaal Herstelplan opgesteld zal moeten worden.

Blijvend zetten wij ons in voor de leefbaarheid van het landelijk gebied en het behoud van het unieke Limburgse landschap. Daarnaast geven wij uitvoering aan het Aanvalsplan Waterkwaliteit, het Masterplan Bodemvitaliteit en stimuleren wij initiatieven op het gebied van natuur en landschap die het bereiken van de hierbij gestelde doelen ondersteunen. Met dit alles willen wij bijdragen aan perspectief voor het landelijk gebied, voldoen aan (inter)nationale verplichtingen en weer houdbare vergunningen verlenen voor nieuwe (economische) ontwikkelingen in Limburg. Er is veel te doen, de urgentie is groot.

Nog onduidelijk is hoe de nieuwe regering de transitie van het landelijk gebied wil faciliteren en welke consequenties dit heeft voor de ambitie om doelen en opgaven gebiedsgericht met onze partners uit te werken tot concrete maatregelen. Waar in deze begroting gesproken wordt over het LPLG (Limburgs Programma Landelijk Gebied), wordt dan ook bedoeld op het LPLG of een nieuw construct dat past bij de nieuwe koers van het kabinet. Het is van belang dat het Rijk ons passende randvoorwaarden in de vorm van langjarige middelen en instrumenten beschikbaar stelt en generieke maatregelen neemt. Wij gaan onverminderd door met het uitvoering geven aan de opgaven met de beschikbare (rijks)middelen. Om beleid en praktijk bij elkaar te brengen is tegelijkertijd inzicht nodig in wat er op het erf en in de gebieden speelt. De ontwikkeling van het landelijk gebied is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, Provincie en regionale partners.

Perspectief en verduurzaming van de landbouw en aandacht voor voedselzekerheid is nodig onder meer via het Blijversbudget, dat centraal staat bij de ontwikkeling van de landbouw in het landelijk gebied; dit is in deze begroting opgenomen in Programma 3 Werken aan een toekomstbestendige economie. Wij zetten in op agrarisch natuurbeheer, de legalisatie van de PAS-melders en een extra impuls op natuur-, landschap- en waterherstel.

Via het programma WRL (Waterveiligheid en Ruimte Limburg) werkt de Provincie samen met het Waterschap Limburg en de Limburgse gemeenten aan een klimaatrobuust watersysteem dat bestand is tegen weersextremen. Door middel van aanpassingen in het watersysteem en in de ruimtelijke ordening is het mogelijk om de kans op overstromingen, zoals wij die in de zomer van 2021 hebben ervaren, te verkleinen.

Onze beleidskaders

Het beleidskader Perspectief voor het Landelijk gebied voor de Statenperiode 2023-2027 is op 24 mei 2024 door uw Staten vastgesteld.

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied

Provinciale omgevingsvisie
Provinciale omgevingsverordening
Provinciaal Waterprogramma 2022-2027
Natuurprogramma 2023-2030

Limburgse aanpak bossen

Plan van aanpak invasieve exoten
Limburgse aanpak stikstofreductie en natuurverbetering
Nota Landschap verbindt Limburg

Wat willen we bereiken?

1.1. Natuur en landschap

Ten aanzien van Natuur en Landschap streven wij deze statenperiode de volgende doelstellingen na:

- wij hebben de kwaliteit van het Limburgse landschap versterkt, en daarmee ook de leefbaarheid van het landelijk gebied zowel voor de mens als de natuur;
- in 2027 is de bescherming van en de staat van instandhouding ten gunste van biotopen en leefgebieden van dieren en planten verbeterd;
- in 2027 is uitstoot van broeikasgassen en ammoniak door de landbouw in Limburg verminderd.

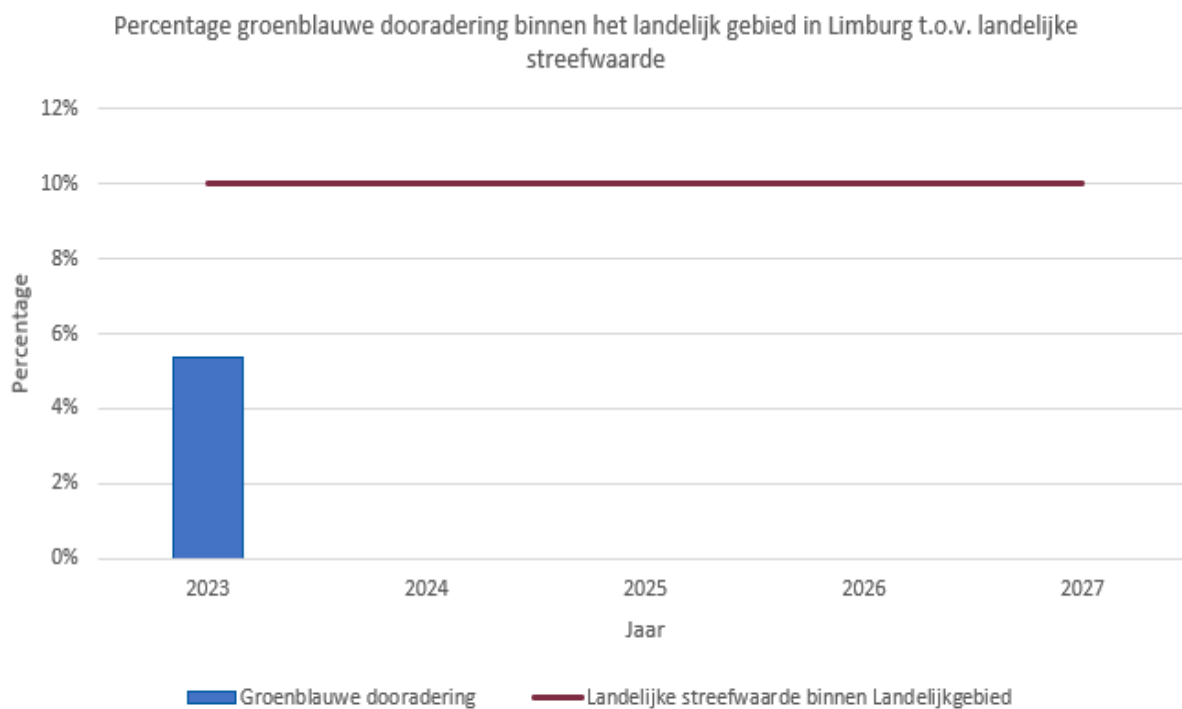
Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren die reeds beschikbaar zijn, zijn hieronder gepresenteerd.

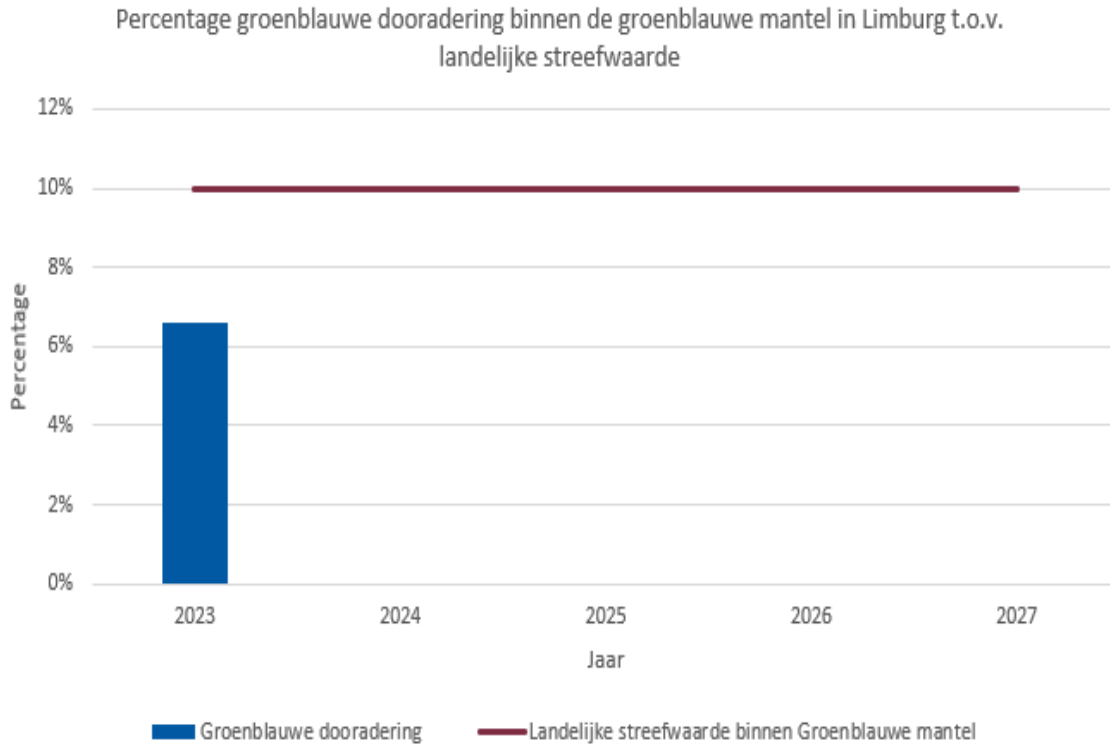
Indicatoren bij 'wij hebben de kwaliteit van het Limburgse landschap versterkt, en daarmee ook de leefbaarheid van het landelijk gebied zowel voor de mens als de natuur'

Indicator D_3a: Percentage groenblauwe dooradering binnen het landelijk gebied in Limburg t.o.v. landelijke streefwaarde.

Bron: Data beleidscluster

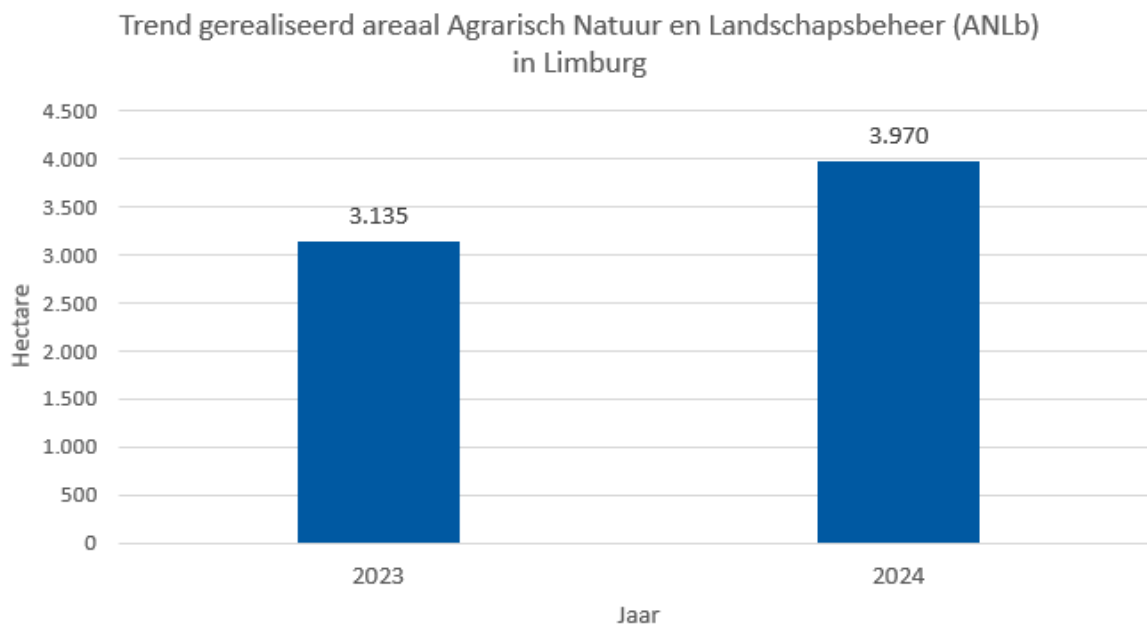

Indicator D_3b: Percentage groenblauwe dooradering binnen de groenblauwe mantel in Limburg t.o.v. landelijke streefwaarde.
 Bron: Data beleidscluster

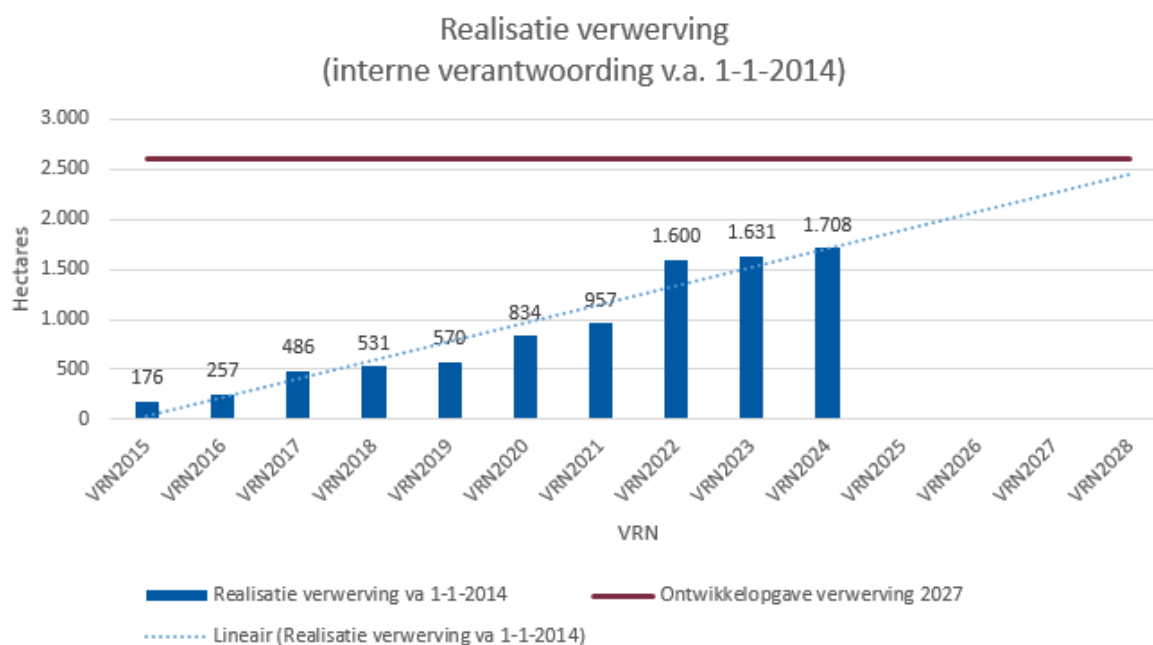

Indicatoren bij 'In 2027 is de bescherming van en de staat van instandhouding ten gunste van biotopen en leefgebieden van dieren en planten verbeterd'

Indicator D_1aa: Trend van het gerealiseerde areaal ANLb in Limburg tussen 2023 en 2027.
Bron: Data beleidscluster

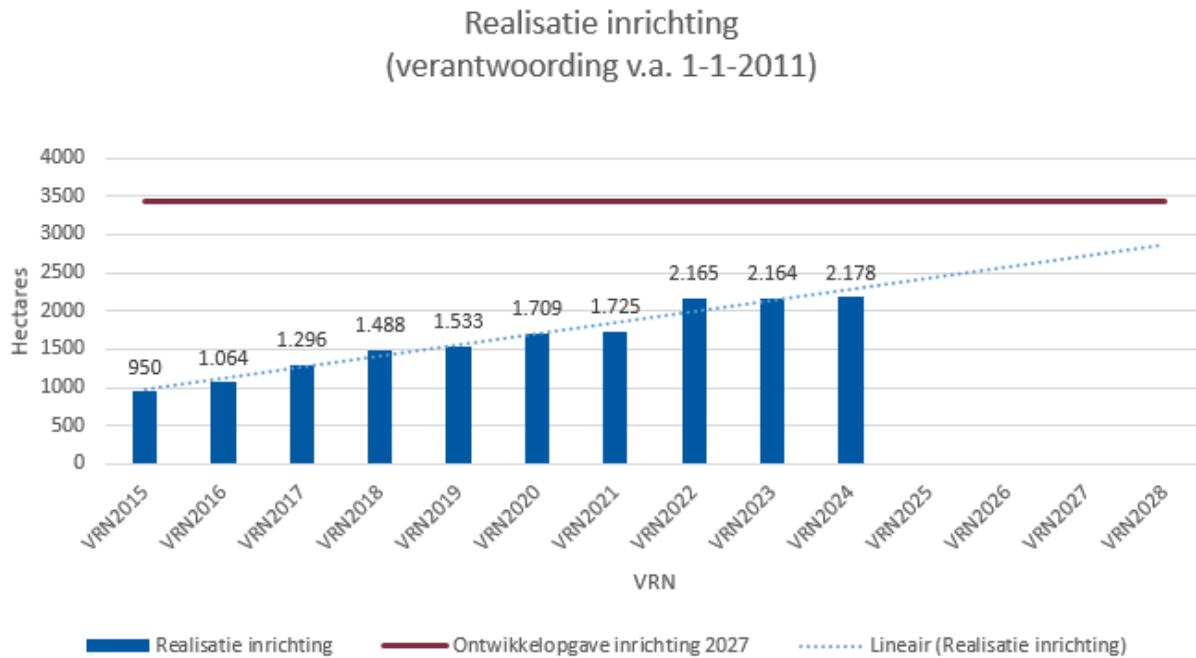
Indicator D_1ac: Realisatie vererving ontwikkelopgave
Bron: Data beleidscluster

De grote groei in VRN 2022 betreft vooral een administratief effect door het moment van inboeken van een aantal in de loop van voorgaande jaren gerealiseerde projecten.

1. Perspectief voor het landelijk gebied

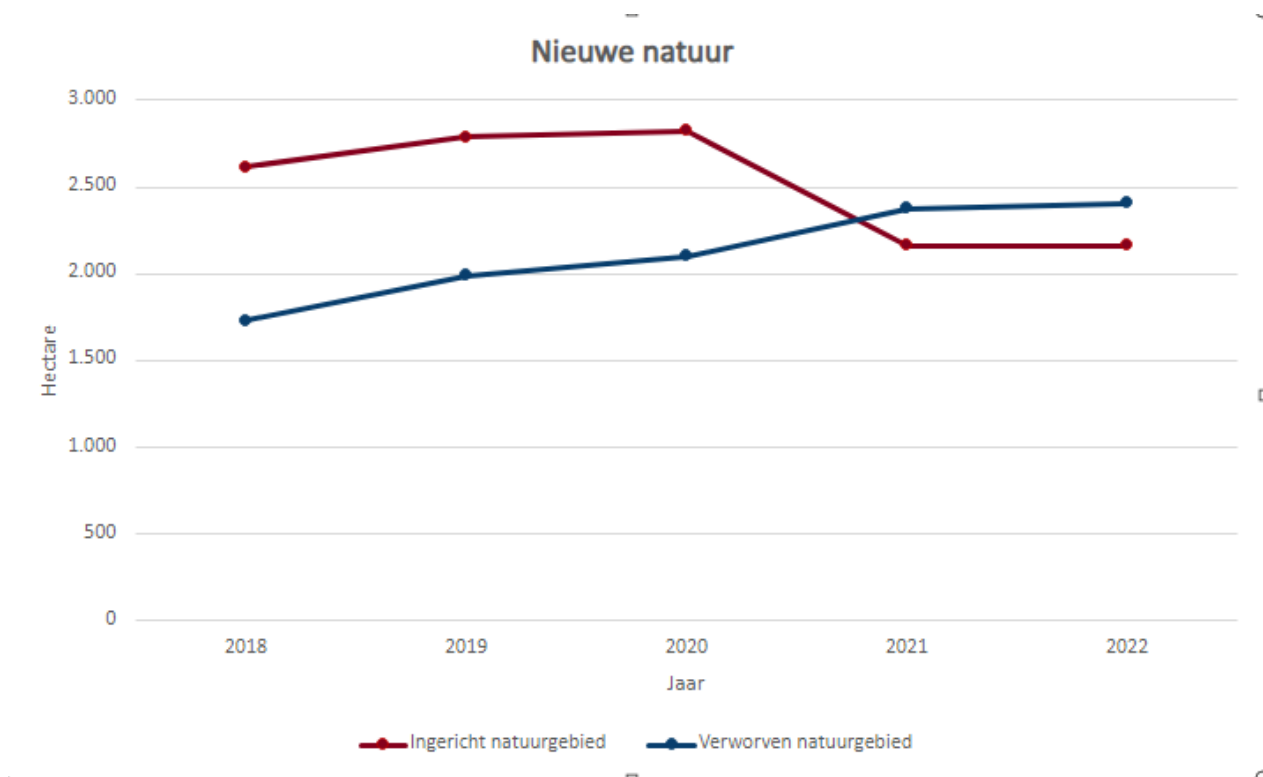
Indicator D_1ad: Realisatie inrichting ontwikkelopgave
Bron: Data beleidscluster

Een omissie in de oorspronkelijke cijfers VRN 2017 t/m 2020 (van 1081 ha die al voor 2010 als natuurgebied was ingericht) is in dit overzicht gecorrigeerd.

Indicator R_1a_1b: Areaal nieuw ingerichte natuur (BBV)
Bron: Data beleidscluster

Sinds het begrotingsjaar 2018 is de Provincie verplicht BBV-indicatoren te publiceren. De beleidsindicatoren zijn in overleg met het IPO vastgesteld in 2017. De onderstaande indicator is een dergelijke BBV indicator en is dan ook niet direct gerelateerd aan het wel of niet behalen van de in het beleidskader opgenomen doelstellingen.

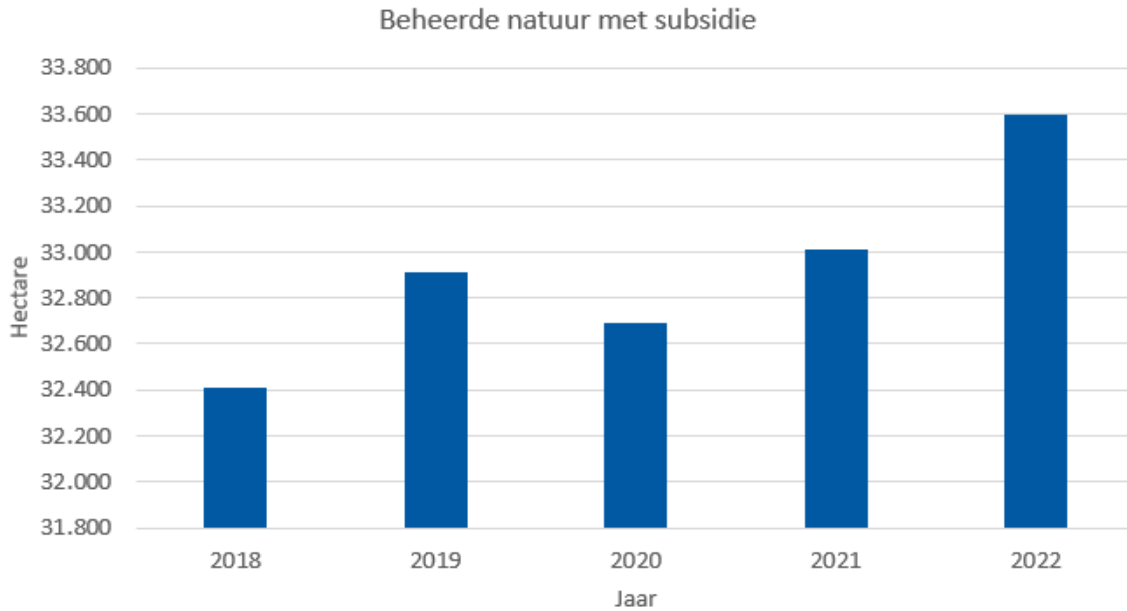

Indicator R_3a: Percentage van het oppervlakte Limburgs gebied onder gesubsidieerd natuurbeheer (BBV)

Bron: Data beleidscluster

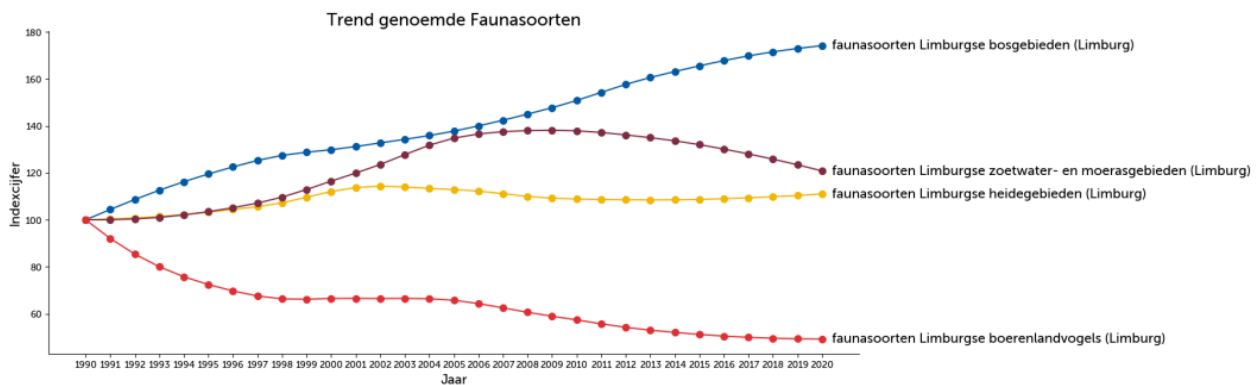
De onderstaande indicator is een BBV indicator en is dan ook niet direct gerelateerd aan het wel of niet behalen van de in het beleidskader opgenomen doelstellingen.

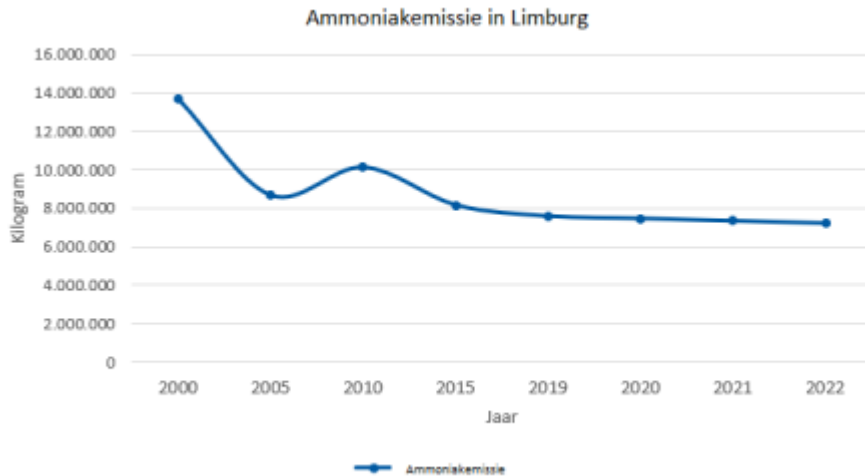
*Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied.
Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsiestelsel Natuur en Landschap*

Indicator D_1bb: Trends van het voorkomen van diersoorten in Limburg.
Bron: CBS

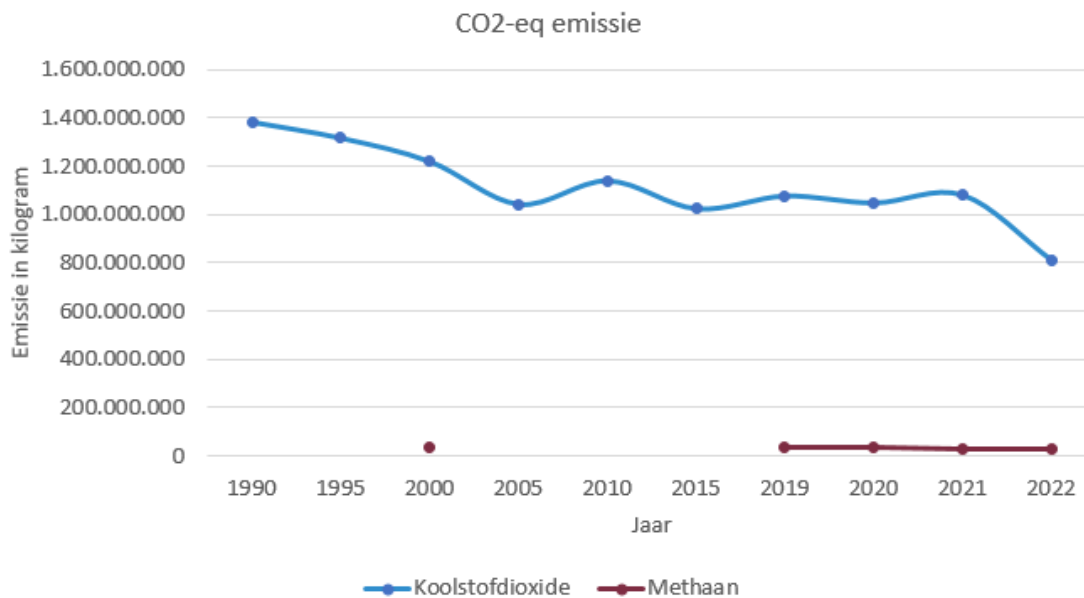
Indicatoren bij 'In 2027 is uitstoot van broeikasgassen en ammoniak door de landbouw in Limburg verminderd'

Indicator D_2a: De daling van de ammoniakemissie in Limburg door de landbouw, afgezet tegen de reductieopgave van 3Kton tussen 2018 en 2030.
Bron: Rijksoverheid (Emissieregistratie.nl)

Indicator D_2b: De daling van de CO₂-eq emissie, afgezet tegen de reductieopgave van 0,3 Mton tussen 2018 en 2030.

Bron: Rijksoverheid (Emissieregistratie.nl)

In de CO₂ lijn zit een hele scherpe knik, die alleen verklaard kan worden als ook de tuinderskassen meetellen. Een verklaring hiervoor zouden de hoge gasprijzen door de oorlog in Oekraïne kunnen zijn. Daarnaast hoort deze sector niet binnen veeteelt en akkerbouw. Hierdoor is deze data niet volledig voor deze doelstelling geschikt.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Perspectief voor het landelijk gebied

1.1.1. Natuur, biodiversiteit en fauna

Omschrijving

Wij willen de biodiversiteit in Limburg in stand houden en waar mogelijk versterken. Vanuit onze wettelijke taken en gemaakte afspraken, zetten wij in op behoud en herstel van habitattypen en leefgebieden van planten en dieren.

Naar verwachting zal het in ontwikkeling zijnde regeerprogramma inzichtelijk maken hoeveel middelen beschikbaar komen om te werken aan de herstelopgave natuur en de stikstofopgave. Daarnaast komen er vanuit de SPUK Natuur 2 financiële middelen beschikbaar voor Limburg. Binnen de beschikbare middelen wordt doorgewerkt aan de wettelijke opgaven en doelstellingen van het coalitieakkoord op het gebied van natuur en stikstof.

Wij realiseren en beheren een robuust Natuurnetwerk Limburg (NNL) van goede kwaliteit. Conform het beleidskader is in 2027 is ter completering van het Natuurnetwerk Limburg NNL (Natuurpact 2013) 1.270 ha natuur ingericht – waarvoor op 990 ha nog functieverandering nodig is. Op 1 januari 2024 betrof dit nog 1253 ha in te richten natuur en 892 ha functieverandering. Wij versterken het beheer van de Limburgse natuurgebieden kwalitatief en kwantitatief en wij verlenen subsidies die nodig zijn voor afwaardering, inrichting, natuurherstel en (agrarisch) natuurbeheer. Wij verwerven gronden om te ruilen of gebiedsprocessen te faciliteren.

In 2025 werken wij aan actuele beheerplannen voor Limburgse Natura 2000-gebieden en starten wij met de evaluatie van de beheerplannen waarvan de looptijd is verstreken Limburg heeft met 24 Natura-2000 gebieden een bovengemiddeld grote opgave; Natura 2000 maatregelen worden met de hiervoor gedecentraliseerde middelen uitgevoerd. Wij werken aan concretisering van VHR-doelen buiten N2000 gebieden en inventariseren ecologische verbindingzones. Wij ondersteunen initiatieven die bijdragen aan VHR doelbereik en vergroting van het areaal en revitalisering van de Limburgse bossen. Mits hiertoe voldoende middelen door het Rijk beschikbaar gesteld zijn, hebben wij in 2027 met initiatieven van onderop een betekenisvolle bijdrage geleverd aan de groene opgaven 30% VHR en vergroting areaal en revitalisering bossen. Wij ondersteunen bedreigde diersoorten actief en passief en zorgen voor behoud van beschermde natuurwaarden. Hiertoe worden subsidies en opdrachten verleend.

Als bevoegd gezag, op grond van de Omgevingswet, verlenen wij ontheffingen en vergunningen, monitoren wij, houden wij toezicht en handhaven wij. Wij ontwikkelen instrumenten die adequate uitvoering mogelijk maken.

Het goed samenleven van mens en natuur verbeteren wij door versterking van het faunabeheer. Wij verlenen subsidies en opdrachten voor preventieve maatregelen om schade te voorkomen en voor het verwijderen van exoten.

Wij verbeteren het inzicht in de staat van instandhouding van de natuur zodat middelen effectief kunnen worden ingezet (natuurmonitoring).

Kansen zijn benut om natuurdoelen (natuurinclusief) te realiseren in verbinding met opgaven in andere sectoren, waaronder de natuurinclusieve isolatie van gebouwen met het oog op vleermuizen en vogels. Om te komen tot een natuurinclusieve samenleving leggen wij verbindingen met de aanpak van maatschappelijke opgaven, zodat van hieruit ook wordt bijgedragen aan de realisatie van natuurdoelen. Zo stimuleren wij meervoudig doelbereik van de financiële middelen die voor deze opgaven beschikbaar zijn. Kansen dienen zich aan op het gebied van leefbaarheid (leefbaarheidsfonds), klimaat en energie (pré-soortenmanagementplannen genoemd in het coalitieakkoord 'Elke Limburger telt'), de woonopgave, natuurinclusieve landbouw, landschapontwikkeling en het LPLG (transitiefonds).

Kwaliteit

Wij dragen bij aan een verbetering van de biodiversiteit en de natuur in Limburg. Dit doen wij door het continueren van onze wettelijke taken gericht op het ontwikkelen en uitvoeren van natuurbeleid. Wij breiden het areaal Natuurnetwerk uit, wij zorgen voor herstel, inrichting en beheer van deze natuur en wij stellen beheerplannen en natuurdoelanalyses op. In het verlengde hiervan voeren wij onderzoeken uit naar de benodigde aanvullende herstelmaatregelen en voeren wij natuurmonitoring uit. In 2025 werken wij met Rijk en provincies aan het herstelplan in het kader van de Europese Natuurherstelverordening. Samen met Rijk en andere provincies streven wij naar een openstelling van de Nationale Databank Flora en Fauna en verbetering van de natuurmonitoring.

Wij zorgen voor een betere balans in het samenleven van de mens met de natuur door het uitvoeren van de taken op het vlak van faunabeheer. Wij herstellen de balans in het samenleven met dieren die schade veroorzaken door het verlenen van subsidies en opdrachten. Voor de bestrijding van exoten werken wij in het voorjaar van 2025 een nieuwe aanpak uit, die inzet op een gebiedsoverstijgende aanpak, in de vorm van onder andere 'lerend bestrijden' projecten. Samen met Limburgse gemeenten werken wij verder aan de in 2024 geïntroduceerde opzet voor Soorten Management Plannen.

Vanuit de extra middelen voor Natuur en Landschap worden projecten en initiatieven gesteund en opgezet die maatschappelijk draagvlak hebben en met jagers, burgers, gemeenten, terreinbeherende organisaties werken aan meer vergroening, natuur en biodiversiteit buiten N2000 gebieden, en binnen dorpen en steden.

Tijd

Ten aanzien van Natuur, biodiversiteit en fauna streven wij deze statenperiode de volgende doelstellingen na:

- In 2027 is ter completering van het Natuurnetwerk Limburg NNL (Natuurpact 2013) 1.270 ha natuur ingericht – waarvoor op 990 ha nog functieverandering nodig is;
- Mits hiertoe voldoende middelen door het rijk beschikbaar gesteld zijn, hebben wij in 2027 met initiatieven van onderop een betekenisvolle bijdrage geleverd aan de groene opgaven 30% VHR en vergroting areaal en revitalisering bossen;
- Het beheer van de Limburgse gebieden is kwalitatief en kwantitatief versterkt;
- Limburg heeft met 24 Natura-2000 gebieden een bovengemiddeld grote opgave; Natura 2000 maatregelen zijn uitgevoerd;
- Kansen zijn benut om natuurdoelen (natuurinclusief) te realiseren in verbinding met opgaven in andere sectoren, waaronder de natuurinclusieve isolatie van gebouwen met het oog op vleermuizen en vogels;
- Het goed samenleven van mens en natuur is verbeterd door de versterking van het faunabeheer;
- Wij verbeteren het inzicht in de staat van instandhouding van de natuur zodat middelen effectief kunnen worden ingezet;
- Wij hebben in 2027 een deel van de emissiereductie van 3 KtonNH₃/jr en 0,3Mton CO₂ eq/jr gerealiseerd, met name door generiek rijksbeleid en de piekbelastersaanpak. De aanvullende

aanpak door de provincie heeft geleid tot vermindering van lokale deposities op N2000-gebieden en tot daling van de emissie van broeikasgassen.

De beoogde resultaten voor 2025 dragen hieraan bij.

Geld

Voor de uitvoering van natuur, biodiversiteit en fauna is in de begroting 2025 € 37,93 mln. beschikbaar. Dit budget bestaat uit 13% personele lasten en 87% reguliere middelen. De reguliere middelen ad € 32,93 mln. hebben met name betrekking op:

- € 1,99 mln. exploitatiesubsidies voor 4 natuurorganisaties;
- € 3,88 mln. organisatiekosten RVO/Stimulus/IPO/BIJ12 voor uitvoering GLB, NDFF, stikstof;
- € 2,43 mln. Wet natuurbescherming incl. fauna;
- € 0,75 mln. natuurmonitoring;
- € 0,95 mln. soortenbescherming;
- € 17,54 mln. natuurbeheer incl. anlb;
- € 0,33 mln. aanpak invasieve exoten;
- € 0,5 mln. initiatieven natuur;
- € 2,24 mln. onderzoeken;
- € 1,71 mln. SPUK natuur 1 deel boscompensatie;
- € 0,61 mln. natuurinclusief na-isoleren;

SPUK-middelen worden budgettair neutraal (zowel voor de last, als voor de baat), opgenomen in de begroting.

De baten hebben betrekking op de dekking voor de SPUK L16 Natuur boscompensatie € 1,72 mln.

De inzet van de reserves dekt de volgende uitgaven:

- € 0,16 mln. reserve Ooijen Wanssum ter dekking van het natuurbeheer;
- € 0,50 mln. reserve programma natuur en landschap voor de ambities/initiatieven voor Natuur;
- € 4,49 mln. reserve Natuur voor dekking van doorgeschoven N2000 middelen vanuit 2024.

1.1.2. Limburgs programma Landelijk Gebied

Omschrijving

Wij zetten in op een toekomstbestendig landelijk gebied waarmee wij de balans willen herstellen tussen de draagkracht van de natuur, bodem en water enerzijds en het economisch gebruik en de borging van de voedselzekerheid anderzijds. In juni 2023 hebben wij een concept van het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) vastgesteld. Hierin zijn de doelen en opgaven voor het landelijk gebied gebiedsgericht met onze partners uitgewerkt tot globale maatregelen. Het is aan het Rijk om op nationaal niveau maatregelen te treffen. Voor de uitvoering van de gebiedsgerichte opgaven dient zij randvoorwaarden in de vorm van langjarige middelen en instrumenten beschikbaar te stellen. Zonder deze randvoorwaarden van het Rijk

staat de uitvoering van de maatregelen om de doelen en opgaven in het landelijk gebied te verwezenlijken onder druk. Tegelijkertijd is inzicht nodig in wat er op het erf en het platteland speelt. Een toekomstbestendig landelijk gebied is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, provincie en regionale partners.

Wij richten ons op 3 resultaten uit het beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied en daaraan gekoppeld 3 actielijnen die uitvoering gaan geven aan een integrale aanpak in het landelijk gebied.

- In 2027 hebben wij groene opgaven, lokale stikstofmaatregelen en lokale hydrologische maatregelen zoveel mogelijk gestapeld laten landen in bestaande zones van de POVI waaronder vooral de groenblauwe mantel. Hierdoor is het ruimtebeslag beperkt;
- Maatregelen zijn integraal afgestemd met de waterveiligheidsopgave uit het WRL.
- De zonering is zoveel mogelijk via de gebiedsprocessen nader uitgewerkt in het LPLG en definitief verankerd in een herziening van de POVI en de omgevingsverordening.

Nog onduidelijk is hoe de nieuwe regering de transitie van het landelijk gebied wil faciliteren en welke consequenties dit heeft voor het LPLG (Limburgs Programma Landelijk Gebied). Waar in deze begroting gesproken wordt over het LPLG wordt dan ook bedoeld op het LPLG of een nieuw construct dat past bij de nieuwe koers van het kabinet. De oorspronkelijke planning is gericht op het in 2024/2025 doorontwikkelen van het concept LPLG (waarin aangegeven is dat wij regie voeren op de gebiedsgerichte aanpak voor de 10 NPLG-doelen en de 4 toegevoegde provinciale doelen) naar een voorontwerp LPLG. Dit doen wij onder meer op basis van onderzoeken en gebaseerd op adviezen van onder andere de Ecologische Autoriteit. Daarnaast gaan wij ook buiten (gebiedsgericht) aan de slag. Door middel van uitvoering van maatregelpakketten, het stimuleren van de aanpak piekbelasting en de inzet van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid werken wij de verduurzaming van de landbouw en een extra impuls op natuur- en waterherstel. Komende maanden verwachten wij vanuit het Rijk meer duidelijkheid te krijgen over mogelijke koerswijzigingen. Daarbij behoort ook het verkrijgen van nieuwe termijnen en duidelijkheid over beschikbare middelen.

Dit in aanvulling op alles wat wij regulier al doen en voortzetten met reeds gecommitteerde middelen, zoals de uitvoering van Natuurprogramma, waaronder de realisatie van het natuurnetwerk in Limburg (de Ontwikkelopgave), het Landschapsprogramma en het Programma Water.

Deze activiteiten richten zich op de realisatie van opgaves in het landelijk gebied. Het gaat dan om natuurherstelmaatregelen (zowel uitbreiding van hectares als ook kwalitatieve maatregelen in de vorm van inrichting en (cyclisch) beheer en uitvoering van de bossenstrategie), het herstel van het hydrologische systeem om te kunnen voldoen aan KRW-normen en het terugdringen van stikstof-uitstoot ten behoeve van natuur. Ter uitvoering van de natuurherstelmaatregelen vertalen wij de uitkomsten van de opgestelde Natuurdoelanalyses in concrete maatregelen om hiermee middelen vanuit het Rijk te ontvangen en vervolgens de uitvoering hiervan te organiseren.

Dit alles in samenspraak en samenwerking met de partners in het landelijk gebied, Hierbij wordt gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak, vrijwillig en van onderop, waarbij lokaal wordt gekeken naar de (ruimtelijke) invulling. Daarbij streven wij naar ruimtelijk en financieel effectieve maatregelen met meervoudig doelbereik; middelen en ruimte zijn immers schaars.

Rol Provincie: subsidient, partner, toetsers, procesmanager

Kwaliteit

Via het Limburgs Programma Landelijk gebied wordt in 2025 gewerkt aan:

1. Perspectief voor het landelijk gebied

1. Uitvoering geven aan diverse rijksregelingen (onder andere Regeling specifieke uitkering Programma Natuur en Uitvoering Aanpak Piekbelasting);
2. Doorontwikkeling van het concept LPLG naar een volgende versie;
3. Facilitering van de lopende gebiedsprocessen en projecten.

Ad 1. Via de reeds toegekende rijksmiddelen zetten wij in op omvorming van naar verwachting 108 hectare landbouwgrond naar natuur. Daarnaast gaan wij uitvoering geven aan rijksregelingen waarvoor wij in de 2e helft van 2024 een subsidie aanvraag indienen (Regeling Provinciale Maatregelen Landelijk Gebied, Regeling Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging (MGB)). Deze regelingen zijn met name gericht op stikstofreductie via het leveren van maatwerk. Bij toekenning van een financiële bijdrage van het Rijk kan dit de komende jaren leiden tot een aantal bedrijfsbeëindigingen. De daarmee ontstane stikstofruimte kan mogelijk deels ingezet worden voor de legalisatie van PAS-melders.

Ad 2. Samen met onze partners werken wij aan een nieuwe programmatische aanpak. Hierbij wordt rekening gehouden met mogelijke nieuwe beleidslijnen vanuit het Rijk (naar verwachting wordt de komende maanden van Rijkszijde meer duidelijk over een mogelijke koerswijziging).

Ad 3. In de lopende gebiedsprocessen en projecten brengen wij de diverse partijen samen om via een integrale afweging te komen tot doelrealisatie. Vooralsnog richten wij ons daarbij op de gebieden/projecten die opgenomen zijn in het bestaande LPLG.

Tijd

De transitie van het landelijk gebied is een langlopend proces dat loopt tot en met 2035. De meest urgente doelen en opgaven zijn:

1. Het voorkomen van verslechtering van de natuur in N2000-gebieden (wettelijke verplichting);
2. Het realiseren van de ontwikkelopgave natuur (2027);
3. De kwaliteits- en kwantiteitsdoelen voor grond- en oppervlaktewater (2027).

De beoogde resultaten voor 2025 dragen hieraan bij.

Geld

Voor de uitvoering van het Limburgs programma landelijk gebied is in de begroting 2025 € 49,00 mln. beschikbaar. Dit budget bestaat uit 8% personele lasten en 92% reguliere middelen. Deze reguliere middelen ad € 45,26 mln. hebben met name betrekking op:

- € 6,91 mln. ontwikkelopgave natuur;
- € 0,35 mln. uitvoering van N2000 maatregelen;
- € 0,67 mln. uitvoering SPUK L16 programma natuur subsidiebeschikkingen aan TBO's en onderzoeken;
- € 20,00 mln. N2000 subsidieregeling;
- € 0,45 mln. SPUK L32 Regeling uitvoering aanpak Piekbelasting;
- € 2,28 mln. Cofinanciering GLB/NSP samenwerking integraal gebiedsontwikkeling;
- € 5,89 mln. SPUK L7 Propositie Heuvelland;
- € 7,98 mln. SPUK L25 versnellingsregeling transitie landelijk gebied;
- € 0,72 mln. SPUK MGA1 koopsom opstal;

SPUK middelen worden budgettair neutraal (zowel voor de last, als voor de baat), opgenomen in de begroting.

De baten van € 13,26 mln. hebben betrekking op de dekking voor de:

- € 0,67 mln. SPUK L16 Natuur voor onderzoeken en subsidie;
- € 0,45 mln. SPUK L32 Regeling uitvoering aanpak Piekbelasting;
- € 3,43 mln. SPUK L7 Propositie Heuvelland;
- € 7,98 mln. SPUK L25 versnellingsregeling transitie landelijk gebied;
- € 0,72 mln. SPUK MGA1 koopsom opstal;

De onttrekking uit de reserve N2000 van € 2,38 mln. heeft betrekking op de provinciale cofinanciering van de SPUK L7 Propositie Heuvelland.

1.1.3. Landschap

Omschrijving

De kwaliteit van het landschap is voor de leefbaarheid – zowel voor de mens als voor planten en dieren – een belangrijke drager. Het Limburgse landschap is uniek voor Nederland, dat koesteren wij. Daarom zetten wij ons in – in samenhang met de andere opgaven – voor de versterking van het Limburgse landschap. Wij zien het liefst dat zoveel mogelijk mensen en organisaties hieraan bijdragen en dat zullen wij de komende jaren extra ondersteunen. Het Limburgse landschap is tenslotte van ons allemaal. Door het landschap te versterken verbeteren wij tegelijkertijd de basiskwaliteit natuur waardoor algemene soorten kunnen herstellen en behouden worden.

Wij richten ons op 5 resultaten uit het beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied en daaraan gekoppeld 4 actielijnen die uitvoering gaan geven aan de verbetering van het landschap:

- *Mits hiertoe voldoende middelen door het rijk beschikbaar zijn gesteld, hebben wij in 2027 met vrijwillige initiatieven van onderop een betekenisvolle bijdrage geleverd aan de toename van de groenblauwe dooradering in het landelijk gebied (gbda).*
Het Rijk vraagt aan de provincies om tot 2030 de helft van de restopgave (d.w.z. de helft van het gat tot 10%) te realiseren, en voor de prioritare gebieden de volledige 10% tot 2030. Wij zullen met deze ambitie aan de slag gaan, voor zover de randvoorwaarden voor realisatie ook beschikbaar zijn of worden gesteld. Meer specifiek benutten wij hiervoor het GLB-NSP en ANLb, de subsidieregeling landschapselementen en voedselbossen, de propositie Heuvelland en de rijksmiddelen die beschikbaar komen. Wij zullen de gbda realisatie zoveel mogelijk combineren met andere opgaven (doelstapeling).
- *Door de uitvoering van onder meer LPLG, WRL en het Hoogwaterveiligheidsprogramma Maasvallei is de kwaliteit van het landschap verbeterd.*
De genoemde programma's veranderen het landschap, dus wij zullen vanaf het begin van deze programma's heldere afspraken maken over de gewenste kwaliteit van het landschap als uitkomst, en dit gedurende elke planfase inclusief uitvoering en beheer monitoren. Hierbij zullen wij gebruik maken van de methodiek van de Kwaliteits-estafette.
- *In 2027 is het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg een centrale speler in de ondersteuning van vrijwillige landschapsinitiatieven. Tevens is het aantal inwoners (vrijwilligers, agrariërs, etc.) dat betrokken is bij beheer, onderhoud en kennisdeling over het landschap substantieel vergroot.*
Het Limburgs Landschap faciliteert het Steunpunt landschapsbeheer Limburg en heeft hiervoor

een subsidie van ons ontvangen met een looptijd tot september 2025. Uiterlijk januari 2025 zal de provincie een nieuwe afweging maken over een (structurele) provinciale bijdrage aan het landschapsbeheer inclusief het Steunpunt.

Ook ondersteunen wij initiatieven en organisaties die gericht zijn op educatie over natuur en landschap, voor zowel kinderen als voor volwassenen. Belangrijke spelers zijn de Natuur- en Milieufederatie Limburg, het Limburgs Landschap en het Natuurhistorisch Genootschap die een exploitatiesubsidie krijgen. Daarnaast is IVN-Limburg van belang daar natuureducatie voor hen een kerntaak is. Ook via de Nationale parken en Grensparken ondersteunen wij initiatieven die gericht zijn op educatie over natuur en landschap. IVN heeft ook bij de Nationale parken een belangrijke rol.

Vanuit het Europees programma LEADER (onderdeel van het GLB-NSP) stimuleren wij voor Zuid-Limburg en Weerterland initiatieven - van lokale gemeenschappen - die bijdragen aan het verbeteren van de leefbaarheid op het platteland en de leefomgeving. Daarbij spelen natuur, landschap en cultuurhistorie een belangrijke rol. Aanvragen voor projecten voor beide gebieden kunnen worden ingediend tot en met 2027, tenzij budgetten eerder uitgeput zijn.

In en rond steden en dorpen zetten wij in op vergroening van de leefomgeving. Dit om hier recreatie en biodiversiteit te bevorderen en hittestress en wateroverlast te beperken. In samenwerking met gemeenten stimuleren wij initiatieven van inwoners en vrijwilligers in dit kader. Ook stimuleren wij de groene schoolpleinen. Wij zien deze vergroening als een van de maatregelen die wij financieren uit het Leefbaarheidsfonds om de leefbaarheid in wijken of kernen te bevorderen.

- *De nationale Parken en (grens)parken in Limburg hebben in verbinding met hun omgeving een aantoonbare substantiële bijdrage geleverd aan de bescherming, ontwikkeling en beleving van Limburgse natuur en landschap.*

De Nationale Parken de Groote Peel/ Peelvenen, Nationaal Park de Maasduinen en Nationaal Park de Meinweg werken met de omliggende gebieden en relevante gebiedspartners aan een transitie. Het Rijk werkt, op basis van het nationale beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 aan een ondersteuningsregeling voor 2025-2030. Voor deze periode zal de Provincie voor ondersteuning in de vorm van cofinanciering gevraagd worden. Wij beoordelen onze bijdragen aan de Nationale Parken op basis van ingediende plannen, de hoogte van de rijksbijdrage (multiplier) en de meerwaarde van plannen voor de doelen van het beleidskader landelijk gebied. Voorst bevorderen wij de samenwerking ten behoeve van natuur, landschap en vrijetijdseconomie voor de grensoverschrijdende parken. Voor Maas-Swalm-Nette en Kempen~Broek kent onze ondersteuning een tijdpad tot en met 2026. Voor het Drielandenpark tot en met 2027 en voor het Grenzeloos Bocageland tot en met 2025.

Kwaliteit

Limburg beschikt over een rijk en afwisselend landschap. In de langjarige transitieopgave van het landelijk gebied zetten wij in op het versterken van de landschappelijke (kern)kwaliteiten en de leefbaarheid. Dit veelal door het stapelen van doelen. De focus ligt hierbij op behoud, bevordering, beheer en beleving van het landschap. Dit onder andere door versterking van de groenblauwe dooradering en vergroting van het bosareaal. Wij leveren maatwerk en regelingen gericht op het stimuleren van initiatieven van vrijwilligers, agrariërs en andere inwoners die gericht zijn op het onderhouden en beheren van landschap en natuur. Via ondersteuning van de grensparken en Nationale parken versterken wij de samenwerkingsprocessen gericht op versterking van de unieke kwaliteiten van de grensoverschrijdende Limburgse landschappen.

Tijd

1. Perspectief voor het landelijk gebied

In 2025 herijken wij de subsidieregeling landschapselementen en voedselbossen, gericht op versterking van de groenblauwe dooradering. Wij ondersteunen het EU-programma LEADER (Zuid-Limburg en Weerterland). De transitie van het landelijk gebied is een proces dat loopt tot en met 2035. Vanuit de nationale en provinciale opgaven en tijdstermijnen rond natuur, water, landbouw en landschap worden in synergie met de grote programma's zoals het LPLG en WRL de Limburgse landschappelijke (kern)kwaliteiten versterkt.

Geld

Voor de uitvoering van het product landschap is in de begroting 2025 € 6,51 mln. beschikbaar. Dit budget bestaat uit 11% personele lasten en 89% reguliere middelen. Deze reguliere middelen ad € 5,81 mln. hebben vooral betrekking op:

- € 0,22 mln. Grensparken;
- € 0,57 mln. initiatieven vermaatschappelijking;
- € 1,03 mln. Landschapsbeheer;
- € 2,15 mln. subsidieregelingen voedselbossen en landschapselementen, incl deel SPUK L25;
- € 0,92 mln. cofinanciering GLB/NSP LEADER Weerterland en Zuid-Limburg;
- € 0,07 mln. nota landschap verbindt Limburg;
- € 0,83 mln. All4Biodiversity EU Life.

De baten van € 1,38 mln. hebben betrekking op:

- € 0,83 mln. Europese cofinanciering All4Biodiversity EU Life;
- € 0,55 mln. SPUK L25 versnellingsregeling transitie landelijk gebied ter dekking van de subsidieregeling voedselbossen.

De onttrekking uit de programma reserve natuur en landschap van € 0,57 mln. heeft betrekking op dekking van activiteiten op het gebied van initiatieven vermaatschappelijking.

Wat willen we bereiken?

1.3. Water

De beken zijn schoon, lopen meanderend door het landschap, zijn ecologisch gezond en passeerbaar voor vissen. De beken kunnen omgaan met langere perioden van droogte en sterke neerslag. Er is weinig wateroverlast vanuit de beken en ze vallen zo weinig mogelijk droog. De natuur en de landbouwgebieden hebben een aanvaardbare last van droogte en er is voldoende grondwater van een goede kwaliteit voor drinkwater, voedselvoorziening, natuur en industrie.

Verder is de Maas veiliger tegen hoogwater en is de ruimtelijke kwaliteit langs de Maas op diverse plekken verbeterd.

Om het bovenstaande te bereiken streven wij deze collegeperiode ten aanzien van Water de volgende doelstellingen na:

- in 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde kwaliteit;
- in 2027 is de Limburgse bodem verbeterd.

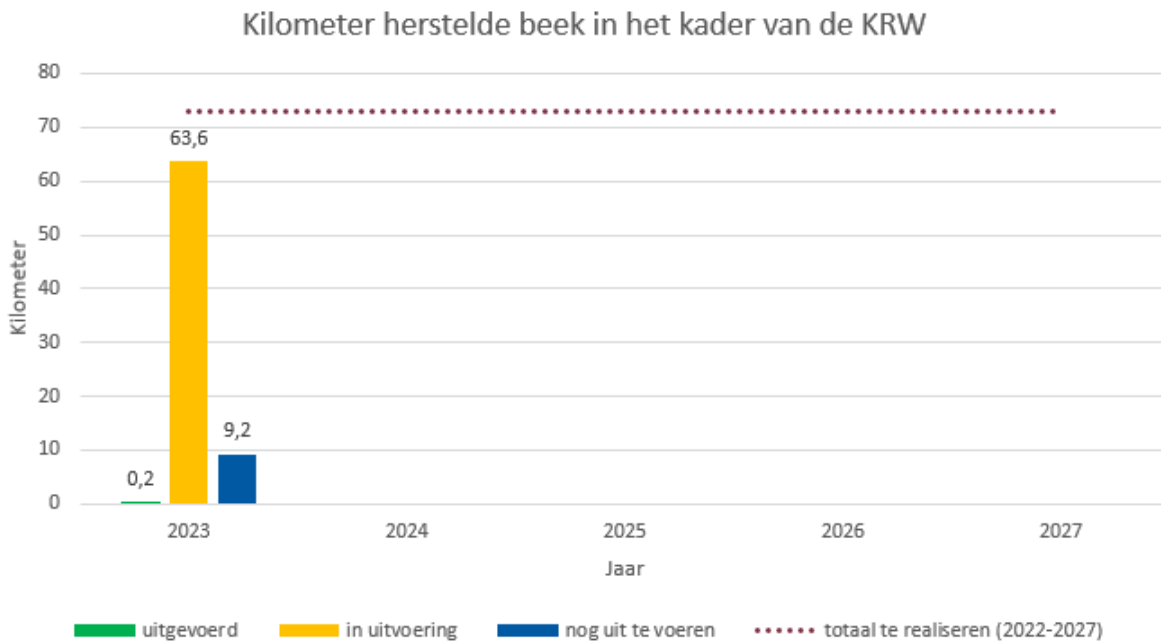
Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren die reeds beschikbaar zijn, zijn hieronder gepresenteerd.

Indicatoren bij 'In 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde kwaliteit'

Indicator D_5a: Km beektrajecten of waterlichamen waar de ecologische doelen zijn behaald.

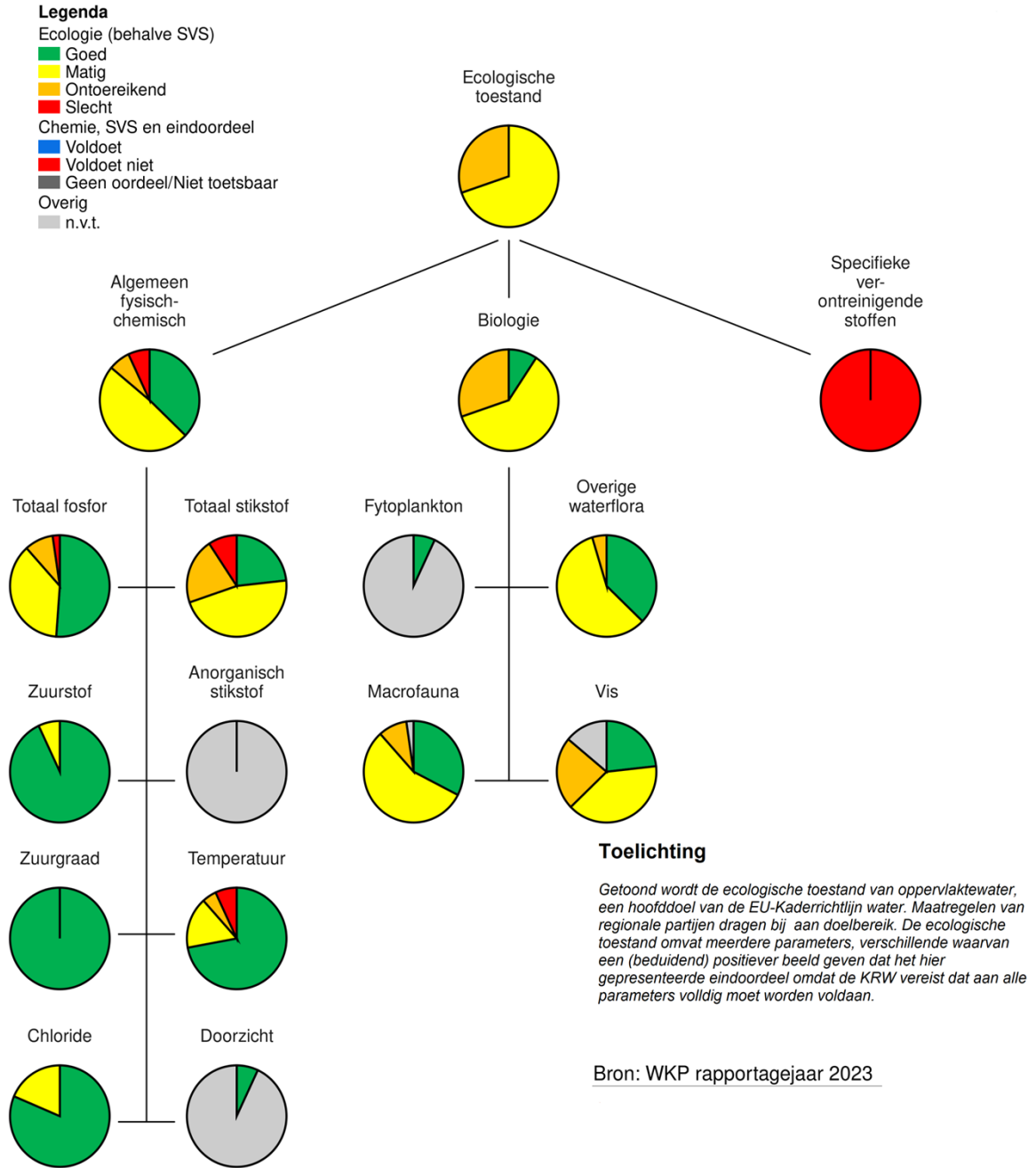
Bron: Data beleidscluster

Indicator D_5d: Ecologische toestand van oppervlaktewater en grondwater (BBV).

Bron: KRW

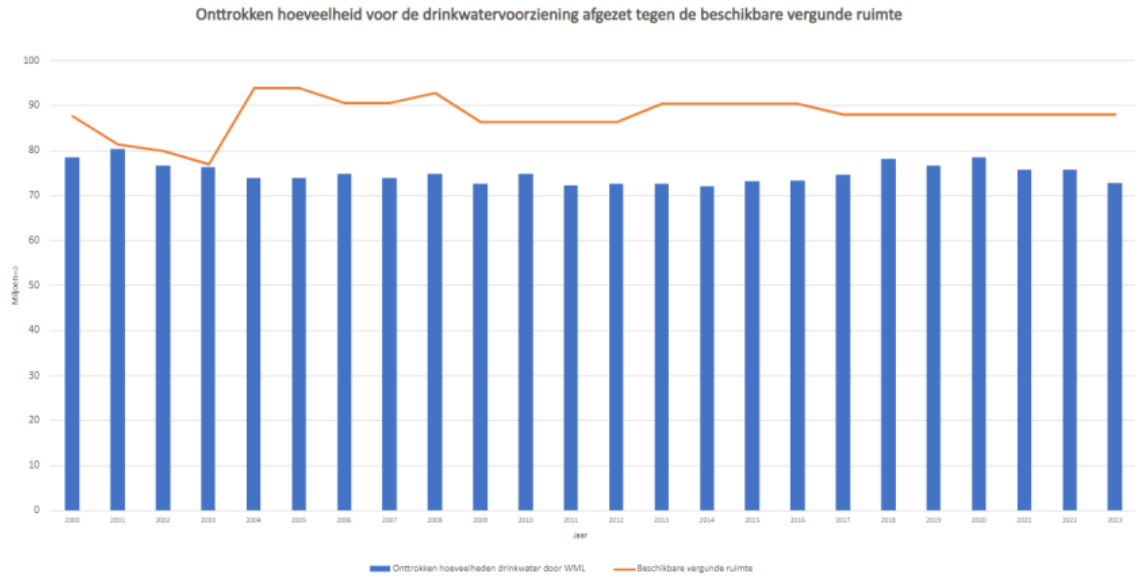
KRW-oordeel rapportagejaar 2023 - voor alle KRW-waterlichamen van waterbeheerder Waterschap Limburg

Indicator D_5e: Onttrokken hoeveelheid voor de Drinkwatervoorziening afgezet tegen de beschikbare vergunde ruimte.

Bron: WML en data VTH

1. Perspectief voor het landelijk gebied

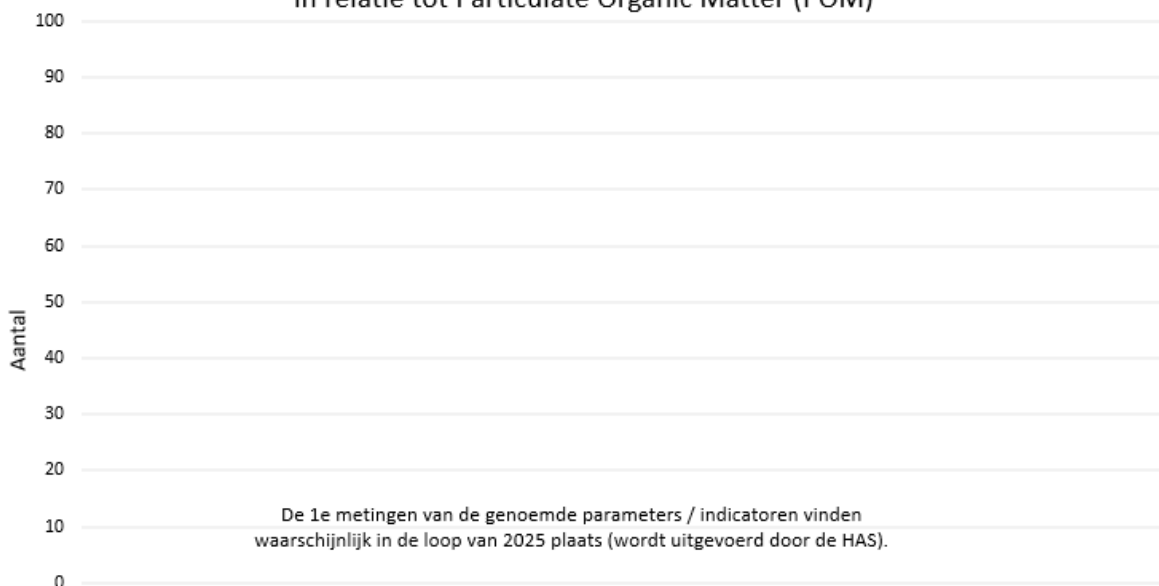

Indicatoren bij 'in 2027 is de Limburgse bodem verbeterd'

Indicator D_6a: Organisch stofgehalte meten: Mineral Associated Organic Matter (MAOM) in relatie tot Particulate Organic Matter (POM).

Bron: HAS

Organische stofgehalte meten: Mineral Associated Organic Matter (MAOM) in relatie tot Particulate Organic Matter (POM)

Bij deze indicator hoort de volgende nuancering bij die aangegeven is door Judith van de Mortel (Lector 'Bodem' aan de HAS).

De nuancering luidt:

Op basis van de handelingen die plaatsvinden binnen een pilot (gericht op bodemvitalisering) kunnen we niet helemaal bepalen wat de geambieerde waarde moet zijn in 2027 vooral niet op organische stofgehalte (OS). Het zou zelfs kunnen zijn dat OS gehalten zakken en dat een beter OS stof beheer juist gaat resulteren in meer bodemleven activiteit en betere performance van de bodem. Het is dus vooral een integrale aanpak om na te gaan of OS verbetering heeft geleid tot een vitalere bodem.

Indicator D_6b: N30-60-90 metingen: Deze meting geeft informatie over de stikstofniveaus in je bodem op verschillende dieptes (0-30 cm, 30-60 cm en 60-90 cm).

Bron: HAS

N30-60-90 metingen

Bij deze indicator hoort de volgende nuancering bij die aangegeven is door Judith van de Mortel (Lector 'Bodem' aan de HAS).

De nuancering luidt:

Op basis van de handelingen die plaatsvinden binnen een pilot (gericht op bodemvitalisering) kunnen we niet helemaal bepalen wat de geambieerde waarde moet zijn in 2027 vooral niet op organische stofgehalte (OS). Het zou zelfs kunnen zijn dat OS gehalten zakken en dat een beter OS stof beheer juist gaat resulteren in meer bodemleven activiteit en betere performance van de bodem. Het is dus vooral een integrale aanpak om na te gaan of OS verbetering heeft geleid tot een vitalere bodem.

Indicator D_6c: Biologische activiteit meten a.d.h.v. phospholipid fatty acids (fosfolipidenvetzuren, PFLA).
Bron: HAS

Biologische activiteit meten a.d.h.v. phospholipid fatty acids (fosfolipidenvetzuren, PFLA)

Bij deze indicator hoort de volgende nuancering bij die aangegeven is door Judith van de Mortel (Lector 'Bodem' aan de HAS). De nuancering luidt:

Op basis van de handelingen die plaatsvinden binnen een pilot (gericht op bodemvitalisering) kunnen we niet helemaal bepalen wat de geambeerde waarde moet zijn in 2027 vooral niet op organische stofgehalte (OS). Het zou zelfs kunnen zijn dat OS gehalten zakken en dat een beter OS stof beheer juist gaat resulteren in meer bodemleven activiteit en betere performance van de bodem. Het is dus vooral een integrale aanpak om na te gaan of OS verbetering heeft geleid tot een vitalere bodem.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.3.1. Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem

Omschrijving

Wij dragen zorg voor een meer klimaatbestendig watersysteem, dat kan omgaan met droogte en wateroverlast. Daarvoor geven wij samen met het Waterschap Limburg invulling en uitvoering aan het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. Een voortgangsrapportage over de eerste twee jaren van de looptijd van dit programma is aan Provinciale Staten aangeboden. In 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde waterkwaliteit. Met dit doel houden wij in de ruimtelijke inrichting zoveel mogelijk rekening.

Wij verbeteren de waterkwaliteit in onze beken en het grondwater om te voorzien in schoon en voldoende water voor natuur, landbouw, industrie en drinkwater, waarmee wij, binnen onze bevoegdheden, uitvoering geven aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). In Limburg worden maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren zoals de herinrichting van beken, het realiseren van vistrappen, verbetering van rioolwaterzuiveringsinstallaties en het verminderen van riooloverstorten door waterschap en gemeenten voortgezet. Door het waterschap is in 2027 de restantopgave beekherstel afgrond (72 km), de

1. Perspectief voor het landelijk gebied

belasting van het oppervlaktewater met nutriënten uit een zestal rioolwaterzuiveringsinstallaties verminderd en zijn 24 vismigratieknelpunten opgelost.

Wij hebben uitwerking gegeven aan het in het coalitieakkoord aangekondigde 'Aanvalsplan waterkwaliteit'. De Europese Kaderrichtlijn water vraagt van ons om uiterlijk in 2027 maatregelen te nemen om aan de waterkwaliteitsdoelen van deze richtlijn te voldoen. Wij zien dat met de huidige inzet het overal bereiken van deze doelen niet zal gaan lukken. Wij willen daarom een maximale inzet leveren om het bereiken van deze doelen dichterbij te brengen. Het aanvalsplan richt zich op die onderdelen waar wij als Provincie het verschil kunnen maken of waar wij vanuit onze positie een relevante bijdrage kunnen leveren. In 2027 zal met ondersteuning van de Provincie het aantal gemeentelijke riooloverstorten zijn afgenomen en het goede landbouwkundige gebruik zijn verbeterd (aanvullend op de inzet van het rijk) waardoor emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen zijn verminderd.

Wij zetten daartoe in op project- en procesondersteuning van gemeenten bij het tegengaan van riooloverstorten, ondersteuning van agrariërs in het toepassen van landbouwmethodes die tot minder uitspoeling leiden, het actualiseren van (lozings-)vergunningen van bedrijven, het afkoppelen van regenwater en het gebruik van het diepe grondwater van de Roerdalslenk. Na de (nationale) ex-ante evaluatie van de KRW zullen wij deze evaluatie gebruiken om het Aanvalsplan Waterkwaliteit waar nodig bij te stellen.

Wij zorgen voor een goede en actuele bescherming van ons grondwater ten behoeve van het drinkwater en het industriewater voor menselijke consumptie (conserven, frisdrank, bier). Wij werken daarvoor aan betere bescherming van het grondwater voor drinkwater en wij werken via verschillende programma's, waaronder het Limburgs programma Landelijk gebied (zie product 1.1.2.), aan het verbeteren van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, met name gericht op nutriënten en bestrijdingsmiddelen.

Wij zetten in op goede hydrologische omstandigheden voor onze Natura2000 gebieden die kwetsbaar zijn voor verdroging. Wij voeren onderzoeken uit naar te nemen maatregelen en wij ondersteunen maatregelen om droogte tegen te gaan. In 2027 zijn hydrologische maatregelen (kwantitatief en kwalitatief) genomen om de 17 grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden in goede hydrologische toestand te brengen.

Wij voeren onderzoek uit naar de aanpak van droogte, om zicht te krijgen op de mogelijkheden om waterverbruik te besparen en om het water dat in natte periodes valt, vast te houden voor droge periodes. Zo zorgen wij dat zoveel mogelijk water beschikbaar blijft voor landbouw, industrie, natuur en de drinkwatervoorziening en leveren al deze sectoren een bijdrage aan de aanpak van de droogte. Wij streven er naar om met betrokken partijen een convenant af te sluiten in 2025. Het doel is om maatregelen uit het convenant Waterbeschikbaarheid in 2027 in uitvoering te hebben. In 2027 zijn afspraken gemaakt met partijen in binnen- en buitenland over het gebruik van de grondwatervoorraad in de diepe Roerdalslenk, tevens rekening houdend met de afbouw van de bruinkoolwinning in Nordrhein-Westfalen, en de afspraken zijn in uitvoering.

Wij willen een goede en actuele bescherming van onze inwoners tegen wateroverlast en overstroming. Wij werken samen met Waterschap Limburg, Rijkswaterstaat en Limburgse gemeenten aan een betere waterveiligheid voor de Limburgers via het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL). Via de systematiek van het Groot Project worden Provinciale Staten hierover geïnformeerd. In 2027 zijn urgente waterveiligheidsmaatregelen mits 'no-regret' uitgevoerd. De stroomgebiedsplannen voor de Geul, de Geleenbeek en de Roer zijn dan in uitvoering en het principe Water Bodem Sturend is voor het aspect wateroverlast en waterveiligheid uitgewerkt. Daarnaast zijn waarschuwingssystemen verbeterd (early warning), en zijn concrete hulpmiddelen geboden om inwoners zelf meer waterbewust en -weerbaar te maken.

Wij maken met onze partners in de Euregio afspraken over inrichting en beheer van het watersysteem. In 2027 hebben wij in samenspraak met betrokken overheden in binnen- en buitenland normen voor wateroverlast in het regionale watersysteem geactualiseerd.

Rol Provincie: toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner, bevoegd gezag

Kwaliteit

Wij geven in 2025 uitvoering aan de eerste fase van het Aanvalsplan waterkwaliteit.

Wij voeren in 2025 onderzoeken uit naar maatregelen om de hydrologische toestand van de grondwatergevoelige natuurgebieden te verbeteren en continueren de uitvoering van maatregelen.

Wij verlenen in 2025 subsidies aan partijen om maatregelen te nemen die zorgen voor een betere beschikbaarheid van water (Deltaprogramma Hoge Zandgronden) en aan gemeentelijke waterregio's om klimaatadaptieve maatregelen te nemen en het bewustzijn te stimuleren.

Wij sluiten in 2025 een convenant af met de partijen uit de bestuurlijke Klimaatadaptatietafel om maatregelen te nemen om watergebruik te verminderen en om meer watervast te houden.

Tijd

Veel van de doelstellingen uit het waterbeleid zijn gekoppeld aan het jaar 2027, hetgeen onder meer samenhangt met de vereisten die voortkomen uit de Kaderrichtlijn Water en de doelen die zijn gesteld in provinciaal waterprogramma en het beleidskader perspectief voor het landelijk gebied.

De beoogde resultaten voor 2025 dragen hieraan bij.

Geld

Voor de uitvoering van het product Waterbeheer en waterveiligheid regionaal systeem is in de begroting 2025 een bedrag van € 40,62 mln. beschikbaar. Dit budget bestaat uit 4% personele lasten en 96% reguliere middelen. De reguliere middelen ad € 38,99 mln. hebben met name betrekking op:

- € 0,24 mln. Waterprogramma;
- € 1,52 mln. Grondwaterbeheer/monitoring;
- € 26,21 mln. SPUK E87 Subsidieregeling Deltaplan Hoge Zandgronden (incl. € 6 mln. provinciale cofinanciering);
- € 1,60 mln. Aanvalsplan waterkwaliteit;
- € 0,85 mln. klimaatadaptatie;
- € 8,28 mln. SPUK E102 Beekdalen zijrivieren Maas.

SPUK middelen worden budgettair neutraal (zowel voor de last, als voor de baat), opgenomen in de begroting.

De baten van € 29,63 mln. hebben betrekking op de:

- € 1,14 mln. opbrengst grondwaterheffing
- € 20,21 mln. SPUK E87 Subsidieregeling Deltaplan Hoge Zandgronden;
- € 8,28 mln. SPUK E102 Beekdalen zijrivieren Maas.

De programmareserve water en bodem wordt aangewend voor € 1,60 mln. ter dekking van het aanvalsplan waterkwaliteit.

1.3.2. Waterveiligheid Maas

Omschrijving

Het beleid van de Provincie Limburg voor waterveiligheid langs de Maas is neergelegd in de Provinciale Omgevingsvisie en de uitwerking hiervan in het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. De Provincie acteert hierin als middenbestuur en gebiedsregisseur. Veel van de verantwoordelijkheden inzake het waterveiligheidsbeleid liggen niet bij de Provincie, maar bij het Waterschap en het Rijk.

In 2025 werken wij verder aan de hoogwaterprojecten waar de Provincie Limburg aan deelneemt, zoals verschillende dijkverbeteringsprojecten met een brede gebiedsontwikkeling (zoals o.a. Lob van Gennepe, Arcen, Well, Thorn-Wessem) en de MIRT-verkenningen Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal.

Daarnaast blijven wij participeren in het Programmabureau Delta Maas en is er een werkbudget beschikbaar voor de regionale afstemming in de Maasvallei.

Kwaliteit

Wij werken als partner door aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de diverse hoogwaterprojecten, waar vaak een complexe opgave voor waterveiligheid integraal wordt opgepakt met gebiedsontwikkeling. Voor alle hoogwaterprojecten geldt dat de Provincie geen trekkende rol heeft.

Vanuit onze rol als gebiedsregisseur blijven wij ook aandacht vragen voor een goede invulling van de ruimtelijke kwaliteit. Daarbij pleiten wij bij dijkverbetering voor maatwerk en innovatieve oplossingen.

In 2025 werken wij, samen met het Rijk, aan de verdere concretisering van het Programma Integraal Riviermanagement. De opgaven voor het toekomstbestendig maken van de rivieren (rivierbodembodemzorg en ruimte voor berging en afvoer) komt voort uit een aantal wettelijke opgaven (o.a. waterveiligheid en waterkwaliteit) en een aantal ambities (o.a. de opgave voor natuur vanuit de PAGW). Het uitwerken hiervan moet in 2026 leiden tot concrete keuzes.

Voor de goede regionale afstemming organiseren wij de afstemming in de Maasvallei en participeren wij met alle Maaspartners in het Programmabureau Delta Maas.

Tijd

De afgelopen jaren is in een aantal hoogwaterprojecten met een bredere gebiedsontwikkeling de nodige voortgang geboekt. Dit is gelukt ondanks de veelheid en complexiteit van de opgaven, alle belangen van verschillende partners die een rol spelen en de brede publieksparticipatie die hierbij wordt opgepakt. Deze voortgang is nodig om uiteindelijk te komen tot een hoogwaterveilige Maasvallei, die ook een hoog niveau kent qua ruimtelijke kwaliteit. De complexiteit van de hoogwaterprojecten leidt ertoe dat niet altijd de voortgang kan worden geboekt die wenselijk is.

Ook de complexiteit van de opgaven om de rivieren, in ons geval de Maas, toekomstbestendig te maken én de functies die gebruik maken van de rivier daarin te accommoderen, is een complexe opgave, waar wij afhankelijk zijn van de kennis en keuzes van het Rijk. Wij blijven hierop investeren, zodat de keuzes op systeemniveau goed uitpakken voor de hoogwaterprojecten waar wij regionaal in investeren.

Geld

Voor de uitvoering van het product Waterveiligheid Maas is in de Begroting 2025 een bedrag van € 4,73 mln. beschikbaar. Dit budget bestaat uit 20 % personele lasten, 9% kapitaallasten en 71% reguliere middelen. De reguliere middelen ad € 3,35 mln. hebben met name betrekking op:

- € 0,13 mln. procesmiddelen Maasdal;
- € 1,50 mln. MP voorfinanciering hoogwatermaatregelen (Dam Lateraalkanaal);
- € 0,72 mln. Koploper Oeffelt;
- € 1,00 mln. Systeemmaatregel Baarlo.

1.3.3. Bodemvitalisering

Omschrijving

In het provinciaal coalitieakkoord is onder meer een ambitie opgenomen gericht op vitalisering van de Limburgse bodem. Deze ambitie is vertaald in de navolgende speerpunten:

- Door het organisch stofgehalte in de bodem te vergroten zorgen wij voor een groter watervasthoudend vermogen van de Limburgse bodem;
- Als Provincie Limburg onderzoeken wij samen met gemeenten hoe wij kringlopen (bijvoorbeeld het hergebruik van gft-afval) kunnen sluiten om zo het organisch stofgehalte in de Limburgse bodem te vergroten.

Op basis van deze ambitie en speerpunten is in nauwe samenwerking met de Limburgse gemeenten, het Waterschap Limburg en de HAS green academy in Venlo gewerkt aan een plan Bodemvitalisering Limburg (programma BVL). De onderliggende doelstelling is om in 2027 een beter inzicht in de kwaliteit van de Limburgse bodem te hebben en (via pilotprojecten) te komen tot verhoging van het organisch stofgehalte in de bodem en tot vergroting van kennis over te nemen maatregelen.

Het plan bevat drie sporen waarlangs het verbeteren van de bodemvitaliteit invulling krijgt:

1. Meten = weten, gericht op het zo precies mogelijk verkrijgen van inzicht in de staat van de Limburgse bodem en de beschikbare groene grondstofstromen;

2. Pilot projecten, gericht op het in de praktijk beproeven van locatiegerichte maatregelen voor verbetering van de bodemvitaliteit (door middel van organisch stofbeheer);

3. Kennisinfrastructuur, gericht op het komen tot een adequate en toegankelijke vorm van deling en borging van kennis en ervaring betreffende bodemvitaliteit en -vitalisering.

Kwaliteit

Resultaat spoor 1: een scherper zicht op en inzicht in het speelveld, hetgeen het mogelijk maakt om zo precies mogelijk te acteren;

Resultaat spoor 2: het opdoen van ervaring en daarmee verkrijgen van (randvoorwaardelijk) inzicht op basis waarvan tot een doelgerichte inzet van instrumenten en middelen kan worden gekomen;

Resultaat spoor 3: een adequate en toegankelijke vorm van deling en borging van kennis en ervaring betreffende bodemvitaliteit en -vitalisering.

Tijd

Werken aan een betekenisvolle vitalisering van de bodem is een proces van lange adem. Een proces dat vraagt om een bestuursperiode overstijgende aandacht. De uitvoering van het plan kent een cyclisch karakter. Een 0-meting (2025) brengt de precieze staat van de bodem en de kwantiteit, kwaliteit en gebruikswaarde van de groene grondstofstromen in beeld. Op basis van deze 0-meting wordt een advies gegeven over te nemen maatregelen voor de vitalisering van de bodem. Dit advies vormt de grondslag voor de feitelijke interventie. Na deze interventie vindt een 1-meting / 0-meting plaats aan de hand waarvan het resultaat van de genomen maatregelen wordt gemeten, een hernieuwd advies wordt gegeven en een hernieuwde interventie plaatsvindt. In de periode tot voorjaar 2027 wordt deze cyclus per project drie maal herhaald.

Geld

Voor de uitvoering van het product Bodemvitalisering is in de Begroting 2025 een bedrag van € 0,54 mln. beschikbaar. Dit budget bestaat uit 3% personele lasten en 97% reguliere middelen. De reguliere middelen ad € 0,53 mln. hebben betrekking op het aanvalsplan bodemvitaliteit.

De programmareserve water en bodem wordt aangewend voor € 0,53 mln. ter dekking van het aanvalsplan bodemvitaliteit.

Wat mag het kosten?

Voor het realiseren van de activiteiten benoemd in het beleidskader 'Perspectief voor het landelijk gebied' bedragen de uitgaven € 139,33 mln.

Middels deze programmabegroting vragen wij Provinciale Staten in te stemmen met het beschikbaar stellen van totaal € 1,40 mln. in 2025 (€ 0,42 mln. in 2026 en € 0,26 mln. in 2027). Deze hebben betrekking op:

- Natuur en Landschap 2024-2027 voor initiatieven op het gebied van natuur en landschap (bossen, exoten, wilde zwijnen en vermaatschappelijking/parken). Dekking ten laste van de programmareserve Natuur en Landschap voor resp. € 1,07 mln., € 0,29 mln. en € 0,14 mln.;
- Structurele procesmiddelen Maasdal (€ 0,13 mln.). Deze worden gedekt ten laste van het begrotingsresultaat.

De dekking van de programmalasten in 2025 bestaat uit:

- € 45,98 mln. aan baten. Bestaande uit: € 44,01 mln. aan specifieke uitkeringen van het Rijk, € 1,14 mln. opbrengst grondwaterheffing, € 0,83 mln., Europese subsidie;
- € 10,23 mln. inzet van reserves waarvan € 3,20 mln. onttrekkingen uit programmareserves en € 7,03 mln. onttrekkingen uit diverse bestemmingsreserves.

Voor een nadere toelichting hiervan wordt verwezen naar de producten van dit programma, onderdeel Geld.

Het nadelige exploitatieresultaat ad € 83,13 mln. wordt gedekt uit de algemene dekkingsmiddelen (programma 9. Financiën en overhead).

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025
Lasten	
1 Perspectief voor het landelijk gebied	
1.1 Natuur en landschap	
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	
60470 Exploitatiesubsidie St Het Limburgs Landschap	1.119
60471 Expl subs Natuur en Milieufederatie Limburg	467
60472 Exploitatiesubsidie IVN	283
60473 Expl subs Natuurhistorisch Genootschap	120
60522 Doorberekende personeelskosten	2.837
60536 Natuurmonitoring	528
60537 Initiatieven natuur	500
68167 NL RVO aflossing Groenfonds 30 jarig	2.480
68169 Natuur en landschap SNL monitoring beheer	195
68170 Natuur en landschap organisatiekosten	2.503
68172 N2000 onderzoeken	2.236
68173 N2000 organisatie	830
68174 Wet Natuurbescherming	1.709
68180 Uitvoeringskosten POP3 uitloop	550
68181 Natuur en landschap ANLB GLBNSP	3.450
68194 N2000 overige	27
68573 Doorberekende personeelskosten	1.887
68574 Doorberekende personeelskosten	283
68673 Actieve soortenbescherming	953
68675 Aanpak invasieve exoten	325
68780 Natuurgebiedenbeheer SVNL	10.289
68914 Subsidie vervoer opvang gewonde wilde dieren	125
69389 Achtervang budgetschuif POP3	890
69591 Faunaschade en schadepreventie	207
69611 L16 SPUK Natuur boscompensatie	1.715
69700 Natuur inclusief naisoleren	610
69724 Natuur en Landschap Beheer OoijenWanssum	169
69851 Faunabeheereenheid	390
69938 Natuurbeheer eigen gronden	258
Totaal 1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	37.935
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	
68112 Bijdrage ontwikkelopgave Natuur	6.910
68171 N2000 subsidiebeschikkingen	20.000
68924 N2000 beheerplannen uitvoering maatregelen	353
69065 L7 SPUK Propositie Heuvelland	5.890

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Primitieve begroting 2025
69463 L16 SPUK Natuur subsidieregeling	0
69467 L16 SPUK Natuur onderzoeksprogr	674
69689 Doorberekende personeelskosten	3.738
69712 L25 SPUK Versnelling transitie land gebied	7.981
69830 L8 MGA1 koopsom opstallen vrijgesteld	719
69895 L32 Regeling uitvoering aanpak Piekbelasting	450
69961 Cofin GLBNSP samenw integr gebiedsontwikk	2.282
Totaal 1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	48.996
1.1.3 Landschap	
60518 All4Biodiversity EU Life	830
68586 Leasetermijnen wagenpark PLA	6
68596 Brandstof wagenpark PLA	2
68676 Grensparken	220
68731 Vermaatschappelijking	570
69197 Nota Landschap verbindt Limburg	68
69648 Subsidieregeling landschapselementen	1.468
69649 L25 SPUK Quick wins bv voedselbossen	685
69690 Doorberekende personeelskosten	707
69782 Landschapsbeheer	1.033
69849 Cofin GLBNSP LEADER Weerterland en ZLimburg	925
Totaal 1.1.3 Landschap	6.513
Totaal 1.1 Natuur en landschap	93.444
1.3 Water	
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	
63422 Meetnetten grondwaterkwaliteit	408
64081 Oppervlaktewater algemeen	295
65689 Grondwaterbeheer algemeen	683
66046 Grondwatermonitoring	134
68060 Doorberekende personeelskosten	1.067
68571 Doorberekende personeelskosten oppervlaktew	189
68572 Doorberekende personeelskosten grondwater	377
68927 Leasetermijnen wagenpark Water	26
68928 Brandstof wagenpark Water	8
69288 Waterprogramma 20222027	239
69739 Klimaatadaptatie	851
69856 E87 SPUK Subsidie Deltaplan Hoge Zandgronden	26.210
69864 SPUK E102 Beekdalen zijrivieren Maas	8.280
69949 Aanvalsplan waterkwaliteit	1.600
69999 Subsidie riskfactory	250

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Primitieve begroting 2025
Totaal 1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	40.617
1.3.2 Waterveiligheid Maas	
65052 Procesmiddelen Maasdal	125
67349 MP Voorfinanciering hoogwatermaatregelen	1.500
67946 Kapitaallasten	442
68041 Doorberekende personeelskosten	942
68907 Koploper Oeffelt MIRT	720
69361 Systeemmaatregel Baarlo	1.000
69840 Jachthaven Venlo	0
69957 Verkenningskosten Vierwaarden	0
Totaal 1.3.2 Waterveiligheid Maas	4.729
1.3.3 Bodemvitalisering	
69953 Bodemvitaliteit	525
69955 Doorberekende personeelskosten	16
Totaal 1.3.3 Bodemvitalisering	541
Totaal 1.3 Water	45.887
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	139.331
Totaal Lasten	139.331
Baten	
1 Perspectief voor het landelijk gebied	
1.1 Natuur en landschap	
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	
69611 L16 SPUK Natuur boscompensatie	1.715
Totaal 1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	1.715
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	
69065 L7 SPUK Propositie Heuvelland	3.431
69463 L16 SPUK Natuur subsidieregeling	0
69467 L16 SPUK Natuur onderzoeksprogr	674
69712 L25 SPUK Versnelling transitie land gebied	7.981
69830 L8 MGA1 koopsom opstallen vrijgesteld	719
69895 L32 Regeling uitvoering aanpak Piekbelasting	450
Totaal 1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	13.255
1.1.3 Landschap	
60518 All4Biodiversity EU Life	830
69649 L25 SPUK Quick wins bv voedselbossen	548
Totaal 1.1.3 Landschap	1.378
Totaal 1.1 Natuur en landschap	16.347
1.3 Water	
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Primitieve begroting 2025
63172 Opbrengst grondwaterheffing	1.141
69856 E87 SPUK Subsidie Deltaplan Hoge Zandgronden	20.210
69864 SPUK E102 Beekdalen zijrivieren Maas	8.280
Totaal 1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	29.631
Totaal 1.3 Water	29.631
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	45.978
Totaal Baten	45.978
Saldo van baten en lasten	-93.353
Onttrekkingen	
1 Perspectief voor het landelijk gebied	
1.1 Natuur en landschap	
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	
60538 Aanwending PR Perspectief Landelijk Gebied	500
67548 Aanwending reserve Natuur	4.491
69706 Aanwending reserve DU OoijenWanssum	161
Totaal 1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	5.152
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	
69520 Aanwending reserve N2000	2.380
Totaal 1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	2.380
1.1.3 Landschap	
60539 Aanwending PR Perspectief Landelijk Gebied	570
Totaal 1.1.3 Landschap	570
Totaal 1.1 Natuur en landschap	8.102
1.3 Water	
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	
69948 Aanwending PR water en bodem	1.600
Totaal 1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	1.600
1.3.2 Waterveiligheid Maas	
69959 Aanwending reserve waterveiligheid Limburg	0
Totaal 1.3.2 Waterveiligheid Maas	0
1.3.3 Bodemvitalisering	
69954 Aanwending PR water en bodem	525
Totaal 1.3.3 Bodemvitalisering	525
Totaal 1.3 Water	2.125
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	10.227
Totaal Onttrekkingen	10.227
Saldo mutatie reserves	10.227
Resultaat	-83.126

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Verbonden partijen inzake Perspectief voor het landelijk gebied

Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR) via de verbonden partijen Provincie Limburg Commandiet B.V., RVR C.V. en RVR Beheer B.V., is inmiddels een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het Limburgse landelijk gebied gerealiseerd. Naar verwachting zal de terugverdienopgave door genoemde verbonden partijen in 2027 zijn gerealiseerd, hun activiteiten zijn thans in afbouw.

De Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) beheert het leidingennetwerk en de drinkwatervoorziening in Limburg.